УДК 343.1

Антоніна Сергіївна ВЕЛЬМОЖНА-СИДОРОВА,
судовий експерт відділу дослідження матеріалів, речовин і виробів Харківського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України

ОКРЕМІ ПИТАННЯ УКЛАДЕННЯ УГОД ПРО ВИЗНАННЯ ВИНУВАТОСТІ

Концепція угоди про визнання винуватості спрямована на спрощення та пришвидшення досудового розслідування та судового розгляду, зменшення навантаження на правоохоронні органи. Крім того, положення ч. 1 ст. 472 КПК України дозволяють зробити висновок, що інститут укладення угод про визнання винуватості також спрямований на розширення можливостей використання норм кримінально-процесуального законодавства при вирішенні проблем виявлення та розслідування злочинів, вчинених групою осіб.

Інститут угод про співпрацю на стадії досудового розслідування реалізується також і в інших країнах. Наприклад, у кримінальному процесі США залежно від змісту є два типи угод: у формі визнання провини в обмін на пом'якшення звинувачення та/чи зменшення покарання; та у вигляді співпраці зі слідством у формі показань проти співучасників, співпраці в рамках угоди про визнання провини, коли договір про допомогу у розслідуванні інших справ або кримінального переслідування інших осіб може бути укладений також після засудження особи (в обмін на зменшення строку відбування покарання) [1, с. 199–200].

Оскільки угода про визнання винуватості може бути укладена, у тому числі у випадку особливо тяжких злочинів, має велике значення виправдати взаємозв'язок між суспільним інтересом та особистим інтересом підозрюваного. У цьому випадку зацікавленість держави у покаранні винного може бути підпорядкована інтересу щодо підвищення ефективності досудового розслідування. В обмін на узгоджений захід покарання, підозрюваний сприяє викриттю співучасників злочину, повідомляє про схему злочинної діяльності тощо. Однак, невелика кількість угод про визнання винуватості, в яких обвинувачений чи підозрюваний погодився на певні умови, вказує на те, що передбачені законом механізми не працюють [2]. Слід зазначити, що угода між прокурором та підозрюваним про визнання винуватості не може передбачати умови обов'язкової співпраці підозрюваного з правоохоронними органами

© Вельможна-Сидорова А. С., 2019

у кримінальному злочині, що був вчинений іншою особою. Оскільки така умова законодавством не вимагається (ст. 472 КПК України), практика показує, що більша частина договорів про визнання винуватості з прокурорами укладено лише однією умовою підозрюваного – безумовно визнати свою вину в суді [3].

В даний час у наукових дослідженнях немає єдиної думки щодо обов'язкової співпраці підозрюваного у злочині, вчиненим іншою особою. Так, А. М. Волощук [4] вважає, що укладення угоди про визнання провини є фактично досудовою угодою про співпрацю. С. І. Паславський [5] стверджує, що доцільно виокремити обов'язок співпрацювати в окрему процедуру кримінального провадження, яку слід назвати «кримінальне провадження за угодою про співробітництво». Обґрунтовуючи таку позицію, вчений зазначає, що так званий договір про співробітництво може бути укладений лише під час досудового розслідування.

Отже, можна констатувати, що навіть якщо кримінальне провадження відокремлено на основі угод про співпрацю, підозрюваний (обвинувачений) все-таки зобов'язаний визнати свою провину (оскільки в іншому випадку він не зможе співпрацювати зі слідством), і уклавши угоду про визнання винуватості, підозрюваний (обвинувачений) вже співпрацює з розслідуванням, оскільки визнаючи свою вину, особливо при вчиненні злочину групою осіб, він дає показання проти інших осіб (співучасників), злочинні дії яких нерозривно пов'язані з діями підозрюваного. Тому не має значення, який термін використовує законодавець для визначення конкретного виду угоди (співпраця чи компроміс), оскільки в будь-якому випадку сторони угоди погоджуються на компроміс, вимагаючи обміну певними актами (наприклад, підозрюваний – зменшити покарання, сторона обвинувачення – процесуальну економію).

Отже, мова йде не про факт співпраці, а про його межі, які мають бути показником розміру та виду покарання, через що зобов'язання надавати інформацію про інших осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, мають залишатися допоміжними. Цю позицію підтримують деякі науковці, наприклад, Ю. М. Дьомін [3], який підкреслює, що угода про визнання винуватості по суті є угодою про співпрацю, і вважає, що у неї є подвійне завдання: розширити доказову базу того чи іншого звинувачення й обґрунтувати притягнення до відповідальності всіх винних у вчиненні кримінального правопорушення.

Список бібліографічних посилань: 1. Кувалдина Ю. В. Компромисс как способ разрешения уголовно-правовых конфликтов в России : моногр. М. : Русайнс, 2014. 252 с. **2.** Городовенко В. Актуальні

питання кримінального провадження на підставі угод : матеріали наради при голові Вищ. спеціаліз. суду України з розгляду цивіл. і кримін. справ 26 верес. 2013 р. Київ : Архів ВССУ, 2013. 59 с. **3.** Дьомін Ю. М. Інститут угод у кримінальному провадженні: важливі аспекти правозастосування. *Вісник Національної академії прокуратури України.* 2013. № 4. С. 11–19. **4.** Волощук А. М. Досудова угода про співпрацю – дієвий засіб протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів (на основі вивчення світового досвіду). *Бюлетень Міністерства юстиції України.* 2011. № 11. С. 71–79. **5.** Паславський С. І. Угода про визнання винуватості: беззастережне визнання чи обов'язок про співпрацю? *Право і суспільство.* 2014. № 4. С. 262–267.

Одержано 12.10.2019

УДК 343.131

Геннадій Іванович ГЛОБЕНКО,
кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри кримінального процесу
та організації досудового слідства факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ;
https://orcid.org/0000-0002-1533-9213

ОКРЕМІ АСПЕКТИ НЕДОПУСТИМОСТІ РОЗГОЛОШЕННЯ ВІДОМОСТЕЙ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

В останні десятиліття XX ст. в Україні суттєво змінилися економічні та соціально-політичні умови життя. Вказаний чинник призвів до ескалації організованої і транснаціональної злочинності, а вчинювані злочини стали супроводжуватися особливою жорстокістю та цинізмом. До учасників кримінального провадження все частіше стали застосовуватися витончені, ретельно сплановані і вміло реалізовані злочинцями прийоми фізичного та психологічного впливу. Захист прав та забезпечення безпеки громадян, залучених до сфери кримінального судочинства, а також ефективність та об'єктивність розслідування передбачає застосування стороною обвинувачення різних заходів, до яких слід віднести і недопущення розголошення відомостей досудового розслідування. Необхідність збереження таємниці розслідування, перш за все, обумовлюється тим, що громадяни, які надали відповідну інформацію можуть постраждати від передчасного розголосу повідомлених ними даних.

На жаль, численні дослідження та статистичні дані вказують на непоодинокі випадки відмови громадян у кримінальному

© Глобенко Г. І., 2019